

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Біолого-технологічний факультет
Кафедра технології кормів і годівлі тварин
Кафедра генетики, селекції та біотехнології
Кафедра ТВППТ та кінології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету

«15» вересня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ (СИЛАБУС)

(назва практики) **ВИРОБНИЧА (ОК 30)**

Реалізується в межах освітньої програми

**ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОБНИЦТВА І ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ
ТВАРИННИЦТВА**

за спеціальністю **204 – ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОБНИЦТВА І ПЕРЕРОБКИ
ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА**

на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти

2024 / 2025 навчальний рік

Розробник: [Signature] Бордужова О.Г.
(підпис) (прізвище, ініціали)

досвідчений професор зав. кафедрою селекції та біотехнології тварин
(звання, посада)

Рецензенти: [Signature]
(підпис)

Шкурко В.З.
(прізвище, ініціали)

к.с.-г. асистент кафедри ТВПТ та Кінології
(звання, посада)

[Signature]
(підпис)

Тош О.О.
(прізвище, ініціали)

к.с.-г. асистент кафедри селекції та біотехнології тварин
(звання, посада)

Погоджено:

Гарант освітньої програми

[Signature] Бордужова О.Г.
(підпис) (ПІБ)

Декан факультету, де реалізується освітня програма

[Signature]
(підпис) (ПІБ)

Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри Генетики, селекції та біотехнології тварин	протокол від _____ № _____
Кафедра ТВПТ та кінології	Завідувач кафедри <u>[Signature]</u> <u>Бордужова О.Г.</u> (підпис) (прізвище, ініціали)
Кафедра технології кормів та годівлі тварин	Завідувач кафедри <u>[Signature]</u> <u>Лавриченко В.М.</u> (підпис) (прізвище, ініціали)
	Завідувач кафедри <u>[Signature]</u> <u>Г.О. Остара</u> (підпис) (прізвище, ініціали)

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету "17" вересня 2024 року, протокол 10а
СНАУ, 2024 рік

ВСТУП

Програму виробничої практики складено відповідно до освітньо - професійної програми підготовки бакалавра

спеціальності 204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва

спеціалізації Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва

Практика є обов'язковим компонентом програми підготовки фахівців із вищою освітою. Практика здобувачів вищої освіти передбачає безперервність та послідовність її проведення у разі одержання необхідного обсягу практичних знань і умінь відповідно до стандартів освіти.

Методичні рекомендації містять інформацію, що допоможе здобувачеві зрозуміти сутність програми та завдання практики, особливості складання звіту за її результатами.

1. Опис виробничої практики

1.1. Мета виробничої практики

Основною метою проходження виробничої практики здобувачами вищої освіти спеціальності 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» ОПП «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» є поглиблення та закріплення набутих теоретичних знань з основних професійно-орієнтованих компонентів, опанування сучасними прийомами та методами прийняття управлінських рішень при здійсненні професійної діяльності, оволодінні навичками самостійної практичної діяльності на посадах технологів (зоотехніків) підприємств а також зборі наукових і виробничих матеріалів для підготовки кваліфікаційної роботи. Виробнича практика передбачає також опанування сучасних

технологій виробництва продукції сільськогосподарських і мисливських тварин та її переробки.

Програма виробничої практики та її зміст мають відповідати напряму наукових досліджень здобувача та бути спрямованими на виконання індивідуального завдання. Під час такої практики надається можливість застосувати нові методи та отримати результати досліджень, що є необхідними для виконання кваліфікаційної роботи.

1.2. Основні завдання виробничої практики

Завданнями виробничої практики є:

- формування інформаційного забезпечення виконання кваліфікаційної роботи відповідно до обраного об'єкта дослідження;
- визначення стану розробки питань за обраною науковою проблемою у вітчизняній та іноземній науковій літературі;
- підготовка та опрацювання аналітичних матеріалів на базі практичного дослідження для виконання дослідницької частини кваліфікаційної роботи;
- адаптація теоретичних знань та методичного інструментарію до умов практичної діяльності конкретного підприємства;
- проведення власних досліджень стосовно тематики кваліфікаційної роботи, що забезпечить удосконалення технологічних процесів виробництва чи переробки продукції тваринництва;
- апробація отриманих результатів дослідження на практиці та оцінка їх економічного ефекту;
- обґрунтування рекомендацій та пропозицій щодо удосконалення конкретного елемента діючої на підприємстві технології виробництва чи переробки продукції тваринництва;
- підготовка дослідницького розділу кваліфікаційної роботи.

1.3. Характеристика виробничої практики

Кількість кредитів: 5

Загальна кількість годин: 150

Нормативний модуль. Семестр: 8

Вид контролю: диференційний залік

1.4. Заплановані результати практики (рівень знань, умінь, навичок, яких студенти мають досягти на кожному етапі практики)

Проходження виробничої практики з є обов'язковою освітньою компонентою (ОК 30) підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» ОПП «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» в Сумському національному аграрному університеті та передбачає формування у здобувачів наступних компетентностей:

№	Вид програмних компетентностей	Програмна компетентність	Шифр
1	Загальні	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного, демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	ЗК 1.
2		Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства.	ЗК 2.

		техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	
3		Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.	ЗК 3.
4		Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	ЗК 4.
5		Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.	ЗК 5.
6		Здатність працювати в команді та мати навички міжособистісної взаємодії.	ЗК 6.
7		Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.	ЗК 7.
8		Прагнення до збереження навколишнього середовища.	ЗК 8.
9		Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	ЗК 9.
10		Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу недопустимості корупції та будь-яких інших прояв недоброчесності.	ЗК 10.
11	Фахові (спеціальні)	Здатність використовувати професійні знання в галузі виробництва і переробки продукції тваринництва для ефективного ведення бізнесу.	ФК 1.
12		Здатність використовувати сучасні знання про способи відтворення, закономірності індивідуального розвитку та розведення тварин для ефективної діяльності у галузі тваринництва.	ФК 2.
13		Здатність використовувати знання з основних технологій заготівлі, виробництва та зберігання кормів для формування кормової бази підприємства.	ФК 3.
14		Здатність до складання раціонів для різних видів і статеві-вікових груп тварин та організації їх нормованої годівлі з урахуванням наявних фінансових та ресурсних обмежень.	ФК 4.

15	Здатність застосовувати доцільні системи та способи утримання сільськогосподарських тварин і контролювати і оптимізувати мікроклімат технологічних приміщень.	ФК 5.
16	Здатність застосовувати базові знання з економіки, організації та менеджменту у виробництві та переробці продукції тваринництва.	ФК 6.
17	Здатність здійснювати контроль технологічних процесів під час виробництва та переробки продукції скотарства.	ФК 7.
18	Здатність здійснювати контроль технологічних процесів під час виробництва та переробки продукції свинарства.	ФК 8.
19	Здатність здійснювати контроль технологічних процесів під час виробництва та переробки продукції птахівництва.	ФК 9.
20	Здатність застосовувати знання з морфології, фізіології та біохімії різних видів тварин для реалізації ефективних технологій виробництва і переробки їх продукції.	ФК 10.
21	Здатність застосовувати знання з організації й управління технологічним процесом переробки продукції тваринництва для ефективного ведення господарської діяльності підприємства.	ФК 11.
22	Здатність аналізувати господарську діяльність підприємства, вести первинний облік матеріальних цінностей, основних засобів, праці та її оплати.	ФК 12.
23	Здатність використовувати спеціальні знання для проведення санітарно-гігієнічних і профілактичних заходів на фермах та інших об'єктах із	ФК 13.

		виробництва і переробки продукції тваринництва.	
24		Здатність організовувати та управляти технологічними процесами вирощування продукції аквакультури державних та приватних рибогосподарських підприємств відповідно до сучасного стану розвитку водних біоресурсів.	ФК 14.
25		Здатність аналізувати способи зберігання генетичної інформації різних організмів; закономірності отримання, реалізації та виправлення спадкової інформації при передачі від одного покоління до іншого.	ФК 15.
26		Сформувати систему знань і навичок з методики проведення зоотехнічних дослідів, систематизації, аналізу і оцінки результатів досліджень, оформлення наукової роботи або патентної документації, набуття та захисту авторських прав, вимог наукової доброчесності.	ФК 16.
27		На основі існуючих норм потреби в поживних речовинах навчитися складати оптимально збалансовані повнораціонні кормові суміші, які б забезпечували заплановані відтворювальні показники, ріст та розвиток молодняку, рівень збереженості та високу продуктивність сільськогосподарських або домашніх тварин та птиці.	ФК 17.

Навчальним планом за спеціальністю 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» ОПП «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» освітнього ступеня «бакалавр» на проходження виробничої практики передбачено 5 тижнів у восьмому семестрі.

2. Зміст та організація проведення виробничої практики

На даній практиці студент-практикант може виконувати обов'язки зоотехнік відділення (комплексу, сільськогосподарської ділянки, ферми), технік з племінної справи, технолог з виробництва кормів, технолог з виробництва і переробки продукції тваринництва, фахівець з організації та ведення фермерського господарства, технолог з переробки тваринницької сировини, а в залежності від спрямування підприємства – бази практики.

У результаті проходження виробничої практики, здобувач вищої освіти повинен продемонструвати такі результати навчання:

№	Програмні результати навчання	Шифр
1	Забезпечувати дотримання параметрів та контролювати технологічні процеси з виробництва і переробки продукції тваринництва.	ПРН 1.
2	Навчати співробітників підприємства сучасних та нових компонентів технологічних процесів з виробництва і переробки продукції тваринництва.	ПРН 2.
3	Виконувати функціональні обов'язки, нівелюючи вплив різних чинників та виробничих ситуацій.	ПРН 3.
4	Організувати спільну діяльність робочого колективу.	ПРН 4.
5	Забезпечувати якість виконуваних робіт.	ПРН 5.
6	Впливати на дотримання вимог щодо збереження навколишнього середовища.	ПРН 6.
7	Здійснювати пошук, оброблення та узагальнення інформації із застосуванням сучасних інформаційних технологій.	ПРН 7.
8	Застосовувати знання з відтворення та розведення сільськогосподарських тварин для ефективного ведення господарської діяльності підприємства.	ПРН 8.
9	Обирати раціональні технології заготівлі, виробництва та зберігання кормів.	ПРН 9.
10	Здійснювати нормовану годівлю тварин.	ПРН 10.
11	Забезпечувати оптимальні умови утримання сільськогосподарських тварин і мікроклімат технологічних приміщень.	ПРН 11.

12.	Застосовувати закони економіки, організації та менеджменту у виробництві та переробці продукції тваринництва.	ПРН 12.
13.	Забезпечувати параметри та здійснювати технологічний контроль сучасних технологій з виробництва молока та яловичини.	ПРН 13.
14.	Забезпечувати параметри та здійснювати технологічний контроль сучасних технологій виробництва свинини.	ПРН 14.
15.	Забезпечувати параметри та здійснювати технологічний контроль виробництва продукції птахівництва.	ПРН 15.
16.	Впроваджувати і використовувати на практиці науково обґрунтовані технології виробництва і переробки продукції тваринництва.	ПРН 16.
17.	Розробляти і ефективно управляти технологічними процесами переробки продукції тваринництва.	ПРН 17.
18.	Здійснювати первинний облік матеріальних цінностей, основних засобів, праці та її оплати.	ПРН 18.
19.	Забезпечувати дотримання біологічної безпеки на підприємствах із виробництва та переробки продукції тваринництва.	ПРН 19.
20.	Застосовувати міжнародні та національні стандарти і практики в професійній діяльності.	ПРН 20.
21.	Знати основні історичні етапи розвитку предметної області.	ПРН 21.
22.	Організовувати та управляти технологічними процесами вирощування продукції аквакультури державних та приватних рибогосподарських підприємств в відповідно до сучасного стану розвитку водних біоресурсів.	ПРН 22.
23.	На підставі сформованого уявлення про мінливість та закономірності успадкування і прояву генетичної інформації прогнозувати результати селекції та спрямовувати її на конкретно визначену мету.	ПРН 23.
24.	Самостійно добувати нові знання шляхом проведення експериментів на тваринах, брати участь у реальних проєктних і конструкторсько-технологічних розробках. Впроваджувати знання з морфології, фізіології та біохімії тварин у технологічний процес виробництва і переробки продукції тваринництва. Координувати проведення	ПРН 24.

	гігієнічних, санітарно-профілактичних заходів на фермах та інших об'єктах із виробництва та переробки продукції тваринництва.	
25	Складати рецептуру та виробляти повнораціонні комбікорми, комбікорми-концентрати, кормові суміші, премікси, замітники цільного молока та розробляти рекомендації щодо їх раціонального та економічно обгрунтованого використання.	ПРН 25.

Практика проводиться згідно з навчальним графіком та робочою навчальною програмою. Навчальний графік затверджується ректором, а комплексна робоча програма розробляється випускними технологічними кафедрами та затверджується деканом.

Місце проведення практики визначається випускними кафедрами згідно з заключеними договорами з сільськогосподарськими підприємствами чи іншими підприємствами, що займаються технологією виробництва продукції тваринництва, технологією виробництва продукції птахівництва, переробними підприємствами галузі сільського господарства та виробництвом і переробкою продукції аквакультури і затверджується наказом ректора. Керівники практики призначаються кафедрами, які за своїм фахом можуть забезпечити повне формування визначених умінь та виконання досліджень згідно з темами кваліфікаційних робіт. Темі кваліфікаційних робіт затверджуються наказом ректора.

Керівники практики складають індивідуальний план проходження практичної підготовки та проведення досліджень на виробництві або аналізу технології виробництва.

Обов'язки керівника практики від кафедри. Керівником практичної підготовки здобувача є його науковий керівник по виконанню кваліфікаційної роботи, який:

- повідомляє здобувачеві вимоги щодо ведення щоденників та складання звітів з практики;

- інформує про систему звітності з практики, прийняту на кафедрі (оформлення щоденника, подання письмового звіту);
- консультує здобувачів з питань програми практики;
- формулює конкретні індивідуальні завдання щодо проведення досліджень у відповідності з обраною темою кваліфікаційної роботи;
- погоджує (схвалює) індивідуальний план-графік виробничої практики здобувача;
- спрямовує науково-дослідну діяльність здобувачів, пов'язану з підготовкою звіту з фахового стажування та переддипломної практики;
- контролює виконання програми практик і дотримання здобувачами правил внутрішнього розпорядку;
- перевіряє звіти про проходження практики (надає зауваження) і приймає участь у їх захисті в складі комісії.

Обов'язки керівника практики від бази практики. Керівництво практикою здійснюють заступники керівника з питань тваринництва, завідувачі відділеннями, головний зоотехнік(зоотехнік) чи технолог підприємства чи інша службова особа бази практики.

Для ефективного проходження практичної підготовки на підприємстві необхідно:

- забезпечити інструктаж з виконання правил техніки безпеки, з охорони праці та протипожежної безпеки;
- провести екскурсію практикантів по підприємству, ознайомити їх з технологією та організацією виробництва продукції (послуг), а також сприяти одержанню здобувачем інформації для підготовки кваліфікаційної роботи;
- ознайомити здобувачів з організацією робіт на конкретному робочому місці, організацією виробництва, праці й управління в службах (відділах) управління;

- пояснювати здобувачам характер та призначення управлінських робіт, які виконуються, а також доручати їх самостійне виконання (якщо це відповідає змісту програми практики);

- здійснювати методичне керівництво і надавати допомогу здобувачам в отриманні необхідних матеріалів як для виконання програми практики, так і для підготовки кваліфікаційної роботи у майбутньому;

- систематично перевіряти відповідність записів, зроблених практикантами у щоденнику, характер та опис виконаної за день роботи, засвідчувати їх виконання своїм підписом;

- контролювати роботу здобувачів і дотримання ними трудової дисципліни, вести облік виходу на практику;

- перевірити звіти з практики, готувати письмові характеристики на здобувачів з оцінкою їх ставлення до роботи, дотримання ними трудової дисципліни, рівня теоретичної та практичної підготовки.

Обов'язки здобувача:

- до початку практики отримати пакет необхідних для проходження практичної підготовки документів та індивідуального завдання по проведенню досліджень;

- своєчасно прибути на підприємство-базу практики з відповідними документами, отриманими в університеті. Безпосередньо перед початком практики на базі практики пройти інструктаж з техніки безпеки;

- під час проходження практики суворо дотримуватись правил техніки безпеки та внутрішнього розпорядку, що діють на базі практики. Час початку і закінчення робочого дня, встановлений для персоналу бази практики, є обов'язковим і для практикантів;

- виконувати вказівки керівника практики від підприємства, нести відповідальність за виконану роботу;

- вести щоденник практики, в якому відображати виконувану роботу;

- звітувати керівнику практики від університету про виконану роботу;

- гідно представляти Сумський національний аграрний університет, дотримуватися загальноприйнятих норм поведінки та етики ділового спілкування; дотримуватися належного зовнішнього вигляду і стилю ділового спілкування;

- згідно з вимогами програми оформити письмові звіти про практику і своєчасно здати його на кафедру. Захистити звіти з практики у встановлений кафедрою термін.

3. Вимоги до баз виробничої практики

Практика здобувачів освіти Сумського національного аграрного університету проводиться на базах практики, які забезпечують виконання робочої програми практики для відповідних освітніх рівнів вищої освіти, або в підрозділах університету, що відповідають вимогам до баз практики. Базами проведення практик можуть бути сучасні підприємства, установи, організації різних галузей сільського господарства, навчальні кабінети, лабораторії, навчально-практичні центри тощо, а також бази за межами України, за умови забезпечення ними виконання у повному обсязі робочих навчальних планів і програм практик.

Підприємства, організації, установи незалежно від форми власності та підпорядкування, які є базами практики, повинні відповідати таким вимогам:

- наявність структур, що відповідають освітнім програмам, за якими здійснюють підготовку фахівців у закладі вищої освіти;
- можливість надати практикантам на час практики робочі місця;
- надання права користуватися бібліотекою, лабораторіями, технічною та іншою документацією, потрібною для виконання програми практики;
- можливість подальшого працевлаштування випускників (на загальних підставах за наявності вакансій);

- наявність інформаційного забезпечення практикантів щодо новітніх технологій, що використовують у галузі.

Підприємство, де здобувач проходить виробничу практику, а саме його виробничі підрозділи, що займаються тваринництвом чи переробкою тваринницької продукції стають об'єктом його самостійного прикладного дослідження.

Здобувачі можуть самостійно, за погодженням з керівником практики та гарантом ОП, обирати для себе місце проходження практики і пропонувати його для проведення наукових дослідження, попередньо уклавши Договір про проходження практичної підготовки.

У період практики здобувач повинен дотримуватися встановлених у підприємстві правил внутрішнього розпорядку. Проходження практичної підготовки потребує оформлення переліку документів, що надається кожному здобувачу індивідуально на кафедрі, а також в деканаті біолого – технологічного факультету.

4. Індивідуальні завдання з практики

Проходження виробничої практики передбачає поглиблене і багатоаспектне (комплексне) дослідження об'єкта – підприємства (організації, установи), обраного базою практики – за обраним напрямом його діяльності, виявлення проблем та перспектив його розвитку. Зміст практики спрямований на формування необхідних загальних та спеціальних (фахових) компетентностей у здобувачів – майбутніх бакалаврів з виробництва і переробки продукції тваринництва.

Завдання 1. Аналіз діяльності підприємства – бази практики.

Загальна характеристика підприємства: форма власності, місія, основні завдання, сфери діяльності, землекористування, типи продукції чи послуг, що надаються підприємством; організаційна структура управління підприємством.

Особливості виробничої діяльності підприємства: обсяги виробництва продукції підприємства; рівень конкурентоспроможності продукції (товарів, робіт, послуг); збутова політика, канали збуту продукції підприємства, форми та методи реалізації товарів (робіт, послуг), забезпеченість виробництва кадрами, оцінка рентабельності підприємства; собівартість товарної та реалізованої продукції; економічна ефективність виробництва тваринницької продукції діяльності тощо.

Аналіз галузі тваринництва та кормовиробництва та діючої в господарстві технології виробництва(переробки) продукції тваринництва: динаміка поголів'я тварин, продуктивність різних видів мисливських тварин в господарстві, вартість кормів та їх витрати на одиницю продукції, породний і класний склад стада, дані про вибуття тварин та його причини, умови вирощування і годівлі молодняку та схеми його вирощування, раціони годівлі племінних та продуктивних тварин, особливості технологічних умов утримання, годівлі, доїння, первинної переробки продукції тваринництва тощо.

Для наочної візуалізації розрахункових значень показників у динаміці може бути застосований графічний метод. Досліджуваний період для оцінки має становити три останні звітні періоди (календарні роки). Розрахункові значення показників повинні бути проаналізовані, порівняні в динаміці та з нормативними значеннями.

Завдання 2. Виконання індивідуального завдання.

Виконання індивідуального завдання формується, виходячи із специфіки діяльності підприємства - об'єкта дослідження та теми кваліфікаційної роботи здобувача вищої освіти. Індивідуальне завдання розробляє керівник практики від кафедри і видає кожному здобувачеві. Зміст його повинен враховувати конкретні умови та можливості підприємства, організації, установи, відповідати як потребам виробництва, так і цілям та завданням освітнього процесу, враховувати здатності й теоретичну підготовку практикантів. Завдання можуть бути пов'язані не лише з

написанням кваліфікаційної роботи, а й з науково-дослідною роботою кафедри з держбюджетної та господарської тематики, підготовкою студентської наукової роботи та доповідей на студентську наукову конференцію, розв'язанням окремих проблем діяльності підприємства тощо.

Індивідуальне завдання на практику видається здобувачеві не пізніше, ніж за тиждень до початку практики.

5. Вимоги до звіту про виробничу практику

Письмовий звіт з проходження фахового стажування та переддипломної практики – це основні підсумкові документи, що надають можливість проаналізувати і оцінити діяльність здобувача під час практики. Після завершення терміну практики, протязі 10 днів, здобувачі звітують у письмовій формі про виконання програми практики та подають на перевірку звіт, що відображає результати виконання завдань програми.

Звіт повинен містити відомості про виконання студентом усіх розділів програми виробничої практики, а також науково-обґрунтований критичний аналіз виробничої діяльності господарства (установи). Обов'язковим є висвітлення особистої участі студента у виробничій діяльності. Звіт про виробничу практику повинен бути написаний за нижче наведеним планом:

ТИТУЛЬНИЙ ЛИСТ

ЗМІСТ

ВСТУП

1. Загальна характеристика господарства (установи)

1.1. Місцезнаходження господарства

1.2. Коротка історична довідка про господарство

1.3. Напрямок діяльності господарства

1.4. Трудові та матеріальні ресурси, їх динаміка і структура

2. Перелік питань і завдань, методика проведення досліджень, що були винесені для дослідження в господарстві.

3. Наукові дослідження здобувача, що проводилася в господарстві

Висновки

Пропозиції

Літературні джерела

Додатки

Кількість і зміст підрозділів, а також деталізація викладення матеріалу визначається специфікою діяльності підприємства-бази практики та попередньо узгоджується із викладачем-керівником практики.

У науковому дослідженні неможливо обійтися без посилань на наукові джерела літератури, оскільки вони виконують у ньому декілька функцій – визначають новизну та актуальність досліджень, яка виражається в тому, що посилання виступають засобами виявлення проблеми, ступенем її вивчення, формулювання гіпотез. Знання літературних джерел має демонструвати компетентність дипломника з досліджуваної проблеми, особливо якщо авторами робіт, що цитуються, є відомі дослідники.

Посилання у тексті на літературні джерела подаються у квадратних дужках, після згадування про автора. Наприклад: «Одна із основних ознак відтворення – це вік при першому отеленні, який чинить, за свідченнями багатьох наукових досліджень [1, 9, 13], значний вплив на молочну продуктивність корів...»; або наступний варіант: «М. В. Зубець [8] стверджує, що відтворна здатність молочної худоби – це не лише важливий виробничо-економічний показник, а й критерій співвідношення «генотип-середовище», що характеризує відповідний ступінь пристосованості популяції...». У розділі «СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ» під номером 8 має бути робота автора вищенаведеного твердження (8. Зубець М. В. Вибрані твори / Упорядник Б. Я. Панасюк – К.: Аграрна наука, 2003. – 592 с.). (Додаток Б)

Оформлення додатків. Додатки оформляються як продовження роботи і розміщуються в її структурі після списку літератури на наступних сторінках в порядку появи на них посилань у тексті роботи.

У якості додатків можуть використовуватися графіки, таблиці, масиви статистичної інформації, об'ємні схеми, інші тексти. Матеріали методичного характеру.

Додаток повинен мати заголовок і загальну з текстом випускної роботи нумерацію сторінок. Кожен додаток починається з нової сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами друкується слово «Додаток __». Додатки позначають послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер *Г, Є, Й, І, Ї, О, Ч, Ь*.

Оформлення звіту про практику. Звіт друкують з використанням текстового редактора Word на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210 мм x 297 мм), шрифтом чорного кольору через 1,5 інтервал 14 кеглем, шрифтом Times New Roman. Загальний обсяг 25-35 сторінок. Рекомендовано на сторінках звіту використовувати поля такої ширини: верхній і нижній – не менше 20 мм, лівий – не менше 25 мм, правий – не менше 10 мм. Під час виконання звіту слід дотримуватись рівномірної насиченості, контрастності й чіткості зображення. Усі лінії, літери, цифри та знаки мають бути чіткі, нерозпливчасті та однаково чорні впродовж усього звіту. Кожну структурну частину звіту починають з нової сторінки. Заголовки структурних частин «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами симетрично до тексту по центру сторінки (без крапки). Складові звіту «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ» не нумерують. Заголовки підрозділів, пунктів і підпунктів звіту слід друкувати з абзацного відступу з першої великої літери без крапки в кінці. Якщо заголовок складається з кількох речень, їх розділяють крапкою. Абзацний відступ повинен бути однаковим упродовж усього тексту звіту і дорівнювати 1 см.

Під час практики здобувач зобов'язаний вести *Щоденник (додаток А)*, де необхідно якомога повніше висвітлювати характер та зміст виконуваної роботи, участь студента у виробничому та громадському житті підприємства.

фіксувати складності, з якими стикається практикант, записувати спостереження та зауваження відносно діяльності підрозділу, а також висновки і пропозиції з її покращання.

Записи у щоденнику ведуться щоденно. Після завершення практики щоденник підписується здобувачем і керівником практики і завіряється печаткою підприємства.

Щоденник, у якому відображається поточна робота, повинен включати в себе:

- календарний план виконання здобувачем програми відповідної практики з оцінкою його виконання;
- план роботи, який складається разом з керівниками практики від кафедри і підприємства;
- висновки і пропозиції здобувача по результатах проходження відповідної практики;
- підсумкове попереднє оцінювання роботи здобувача за період практики керівником від підприємства.

Щоденник регулярно перевіряється і підписується керівником практики від підприємства. Після завершення практики щоденник підписується здобувачем і завіряється підписом керівника практики і печаткою підприємства. По закінченню практики здобувачі готують звіти, підписують їх в підприємстві і представляють на кафедру не пізніше 10 днів після повернення з практики.

Отже, до звіту про фахове стажування чи переддипломну практику необхідно прикласти:

- щоденник практики, відповідно оформлений та завірений печаткою організації;
- відзив керівника практики від підприємства з детальною характеристикою діяльності здобувача в організації, відомості про рівень звіту з обов'язковою вказівкою оцінки проходження практики здобувачем-практикантом;

•заповнені документи підприємства (річна фінансова звітність і ін.), копії та їх зразки, прийняті в діяльності організації (таблиці та ін.).

6. Підведення підсумків виробничої практики

Після завершення практики здобувачі вищої освіти звітують про виконання програми практики та індивідуального завдання. Звіт захищається здобувачем перед комісією очно або онлайн. До складу комісії входять: керівники практики від університету, за можливістю від бази практики, а також викладачі дисциплін фахової підготовки за освітньою програмою.

Форма звітності практиканта - це подання в друкованому та електронному вигляді звіту про проходження практики, щоденника, оформленого календарного графіка проходження практики та характеристики здобувача, яка має бути підписана безпосереднім керівником від бази практики з відгуком і оцінкою його роботи. Форма звітності визначаються наскрізною та робочою програмами практики.

Форма звіту та щоденник практики розміщується в ІС Moodle та на веб-сайтах факультетів у вкладці – «Практична підготовка здобувачів».

Друкований й електронний варіант звіту проходження практики та щоденника практики зберігається у відповідального на кафедрі за проходження практики (форма щоденника – Додаток А).

За результатами проходження виробничої практики та інших видів практик здобувачем подається на кафедру керівнику практики для перевірки та оцінювання звітна документація (звіт, щоденник, характеристика та інші), яка визначена робочою програмою практики.

За підсумками виробничої практики проводиться семестровий контроль у формі диференційованого заліку. Диференційований залік з практики виставляється протягом перших двох тижнів після її закінчення головою комісії із захисту звітів з практики. Якщо, згідно навчального плану і графіку навчального процесу, практика закінчується пізніше, ніж заліково-

екзаменаційна сесія відповідного семестру, то диференційований залік з цієї практики здобувачі вищої освіти складають у перші два тижні наступного навчального семестру.

7. Критерії оцінювання результатів виробничої практики

Комісія із захисту звітів з практики нараховує бали за підсумками презентації здобувачем результатів проходження практики та відповідей на запитання членів комісії. Голова комісії підсумовує бали, нараховані керівником практики від кафедри та комісією із захисту звітів з практики.

Нарахування балів здійснює керівник практики на підставі:

- оцінки результатів проходження практики здобувачем, наданої у відгуку характеристиці керівника практики від бази практики;
- оцінки якості оформлення і змістовності наповнення щоденника та звіту з практики;
- оцінки виконання інших матеріалів, передбачених робочою програмою практики.

Оцінювання результатів практики відбувається відповідно до принципів та критеріїв, передбачених робочою програмою практики (силабус). Критерії оцінювання знань, навичок, умінь:

Оцінку **«відмінно»** практикант одержує, коли відповідь повна, розуміння матеріалу глибоке, основні вміння сформовані та засвоєні; виклад логічний, доказовий, висновки і узагальнення точні; практикант орієнтується в системі чинного законодавства; правильно використовує термінологію. Відгук керівника про проходження практики позитивний. Матеріали оформлені відповідно до вимог і з дотриманням принципів академічної доброчесності.

Оцінку **«добре»** практикант одержує, коли відповідь сформована згідно із зазначеними вимогами, але виклад недостатньо систематизовано, у визначенні понять, термінології та узагальненнях мають місце окремі

неточності, які легко можна виправити за допомогою додаткових питань викладача. Відгук про проходження практики позитивний. Наявні неістотні зауваження щодо змісту й оформлення матеріалів. У звітній документації не порушено принципів академічної доброчесності.

Оцінку «задовільно» практикант одержує, коли відповідь свідчить про розуміння основних питань програми практики, однак можна спостерігати значні прогалини в знаннях: визначення понять нечіткі, висновки й узагальнення аргументовані слабо, у них є помилки, знання практиканта фрагментарні, неповні, невміння працювати з документами, джерелами. Відгук щодо проходження практики позитивний. Недбале оформлення звіту і щоденника про проходження практики. У звітній документації не порушено принципів академічної доброчесності.

Оцінку «незадовільно» практикант одержує, коли відгук про проходження практики негативний. На запитання здобувач вищої освіти не дає правильної відповіді. Програма практики виконана не в повному обсязі. Звіт компілятивний, а його складники містять очевидні порушення принципів академічної доброчесності.

Здобувач вищої освіти, який не виконав програми практики без поважних причин, одержує незадовільну оцінку, тобто має академічну заборгованість, яку ліквідує у встановленому порядку - шляхом повторного проходження практики і захисту її вперше перед керівником практики, а вдруге - перед комісією. Якщо програму практики здобувач не виконав з поважної причини, Університет надає можливість проходити її повторно.

Підсумки кожної практики обговорюють на засіданні кафедри, загальні підсумки проходження практики здобувачами факультетів розглядаються на Вченій раді відповідного факультету, а загальні підсумки проходження практики здобувачів Університету підбивають на Вченій раді СНАУ не менше одного разу впродовж навчального року.

8. Методи контролю та схема нарахування балів

Інформація про хід практики та її підсумки обговорюються на засіданнях кафедри, а її загальні підсумки підводяться на засіданні вченої ради факультету.

Сумарна оцінка за практику виставляється за шкалою ECTS:

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	відмінно – відмінне виконання з невеликою кількістю неточностей
82-89	B	добре	дуже добре – вище середнього рівня з кількома несуттєвими помилкам
74-81	C		добре – в цілому правильно виконана робота з незначною кількістю помилок
64-73	D	задовільно	задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків
60-63	E		достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії
35-59	FX		незадовільно – потрібно працювати перед тим, як отримати позитивну оцінку
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незадовільно – необхідна серйозна подальша робота з повторним вивченням курсу

* При формі підсумкового контролю «залік» - 0-59 – не зараховано, 60-100 - зараховано

9. Методичне забезпечення

1. Волох А. М. Вирощування диких копитних: Монографія. Херсон: Олді-Плюс, 2020. 400 с.
2. Коваленко Б.П. Технології розведення мисливських тварин: навчальний посібник / Б.П. Коваленко, О.Б. Шевченко. -Х.:РВВ ХДЗВА, 2019. –105 с.
3. Петриченко В.В. Вольєрне утримання диких копитних: навчально-методичний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності «Мисливське господарство» / В.В. Петриченко, Н. Ю. Рубцова. – Запоріжжя: ЗНУ, 2015. – 105 с.
4. Євтушевський М.Н. Мисливські тварини України на волі та у вольєрах. – монографія / М.Н. Євтушевський. – Черкаси: Вертикаль, 2012. – 170 с.
5. Проваторов Г.В., Проваторова В.О. Годівля сільськогосподарських тварин: Підручник. – Суми: ВТД: Університетська книга, 2004. – 510 с.
6. Столярчук П.З., Півторак Я.І., Голодюк І.П. та ін. Заготівля кормів, нормована годівля тварин та профілактика аліментарних захворювань / Навч. посібник. – Львів: «Добрий друк», 2011. – 288 с.
7. Штучне розведення личини : навчальний посібник / Корж О.П., Петриченко В.В., Фролов Д.О. – Суми : Університетська книга, 2012. – 224 с
8. Освітня програма «Розведення мисливських тварин». URL: <http://surl.li/qdmqqc>
9. ПОЛОЖЕННЯ ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В СУМСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ АГРАРНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ (№ 350/ОД від 28.08.2024 р.). <http://surl.li/dpftsh>.
10. ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СУМСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ (№ 103/К від 01.03.2023 р.). https://practicaltraining.snau.edu.ua/wp-content/uploads/2024/10/polozhennja-pro-provdennja-praktiki-zdobuvachiv-vo-snau_na-sajt.pdf.

11. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України : Наказ Міністерства освіти України від 08.04.93р. №93.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93> (дата звернення: 19.01.2023)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

_____ (вид і назва практики)

Здобувач _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Факультет (_____)
(назва факультету)

Освітньо-професійна програма _____
(назва освітньо-професійної програми)

Спеціальність _____
(код та найменування спеціальності)

Ступінь вищої освіти _____
(бакалавр / магістр)

_____ курс, _____ група

Форма навчання _____
(денна/ заочна)

Керівник практики від кафедри _____
(назва кафедри)

_____ (посада, прізвище, ім'я, по батькові керівника практики)

Керівник практики від підприємства (організації, установи, тощо) _____
(посада, прізвище, ім'я, по батькові)

Здобувач _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Прибув на підприємство (в організацію, установу тощо) _____ 20__ року.
Наказом (розпорядженням) по підприємству (організації, установі тощо) від
«__» _____ 20__ року №__
здобувач зарахований на посаду _____
(назва посади)

_____ (посада, прізвище та ініціали керівника підприємства, організації) (підпис)
М.П.

Вибув з підприємства (організації, установи, тощо)
«__» _____ 20__ року _____
(підпис) (посада, прізвище та ініціали керівника підприємства, організації)

Індивідуальне завдання від університету

Тема роботи _____
_____

Виконання робіт передбачених програмою практики:

1. Ознайомитися _____
_____

2. Вивчити _____
_____

3. Опанувати _____
_____

4. Виконати _____
_____

5. Провести аналіз _____
_____

6. Запропонувати _____
_____

Завдання видав керівник практики
від кафедри _____

(посада, ПІБ, підпис)

Календарний графік проходження практики

№ з/п	Назви робіт	Тижні проходження практики					Відмітки про виконання
		1	2	3	4	5	
1	2	3	4	5	6	7	8

Керівник практики:

від закладу вищої освіти _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

від підприємства, організації, установи _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Загальні відомості про базу практики

_____ (назва підприємства, організації, установи тощо)

П.І.П. керівника

Форма власності _____

Район _____

Область _____

Місто _____

Адреса _____

Телефон/ сайт _____

Характеристика бази практики

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

ВІДГУК-ХАРАКТЕРИСТИКА керівника практики від бази практики

_____ (назва підприємства, організації, установи тощо)

Керівник практики від підприємства (організації, установи тощо)

_____ (підпис) (ініціали та прізвище)

М.П. «_____» _____ 20__ року.

Висновок керівника практики від кафедри

_____
_____
_____
_____
_____
_____

Кількість балів

_____

_____ (цифрами)

Керівник практики від кафедри _____

_____ (підпис) (ініціали та прізвище)

_____

Висновок комісії із захисту звітів з практики

Дата складання заліку „_____” _____ 20__ року

Оцінка:

за національною шкалою _____

кількість балів _____

(цифрами і словами)

за шкалою ECTS _____

Голова комісії із захисту звітів з практики _____

_____
(підпис) (ініціали та прізвище)

Приклад оформлення списку літератури

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Монографії: один, два або три автори	Кравченко Н. А. Разведение сельскохозяйственных животных. Изд. 2-е, перераб. и доп. М.: Колос, 1973. 486 с.
	Хмельничий Л. М., Супрун І. О. Основи генетики та селекції сільськогосподарських тварин. Навчальний посібник. К.: Аграрна наука, 2011. 497 с.
	Басовський М. З., Рудик І. А., Буркат В. П. Вирощування, оцінка і використання плідників. К.: Урожай, 1992. 216 с.
Більше трьох авторів	Ладика В. І., Хмельничий Л. М., Буркат В. П. [та ін.]. Реєстрація ICAR: [Довідник] Суми: Сумський національний аграрний університет, 2010. 457 с.
Перекладні видання	Гайек Ф. А. Право, законодавство і свобода. Нове визначення ліберальних принципів справедливості і політичної економії / Пер. з англ. В. Дмитрук. К.: Аквілон-Прес, 2000. 447 с.
Довідники	Басовський М. З., Буркат В. П., Зубець М. В. [та ін.]: Племінна робота: [Довідник] / За ред. М. В. Зубця і М. З. Басовського. К.: Асоціація Україна, 1995. 435 с.
Законодавчі, нормативні акти	Господарський процесуальний кодекс України: Офіц. текст із змін. станом на 1 лип. 2002 р. / М-во юстиції України. К.: Вид. д-м „Ін Юре”, 2002. 129 с. (Кодекси України).
Складові частини: збірника наукових праць	Ладика В. І. Формування бажаного типу будови тіла швіцької худоби німецької селекції у процесі адаптації до умов Лісостепу України. Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини: Зб. наук. праць ХЗВІ. Харків. – 1998. Вип. 4. Т. 1. С. 75-78. Ставецька Р. В., Рудик І. А. Динаміка розвитку ліній молочної худоби. Збірник наукових праць Поліського держ. аграрно-технічного університету. Серія “Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва”. Кам’янець-Подільський, 2010. Вип. 18. С.197-200.

журналу	Хмельничий Л. М., Полупан Ю. П., Салогуб А. М. Уніфікація класифікації корів молочних порід за типом екстер'єру. Тваринництво України. 2010. № 11. С. 10-12.
Тези доповідей	Лобода В. П. Роль оцінки генеалогічних формувань в оптимізації структури заводського стада. Матеріали міжнар. наук.-практич. конф., присвяченої 20-річчю створення кафедри розведення, генетики та біотехнології ЖНАЕУ і 75-річчю з дня народження д. с.-г. наук, професора Пелехатого Миколи Сергійовича. Житомир, 2013. С. 26-28.
Автореферати дисертацій	Ставецька Р. В. Ефективність формування стад молочної худоби вітчизняної та зарубіжної селекції: Автореф. дис. к-та с.-г. наук: 06.02.01 / Інститут розведення і генетики тварин. с. Чубинське, 2003. –19 с.
Посібники	Василенко М. В. Теорія коливань: Навч. посіб. К.: Вища шк., 2002. 430 с.